

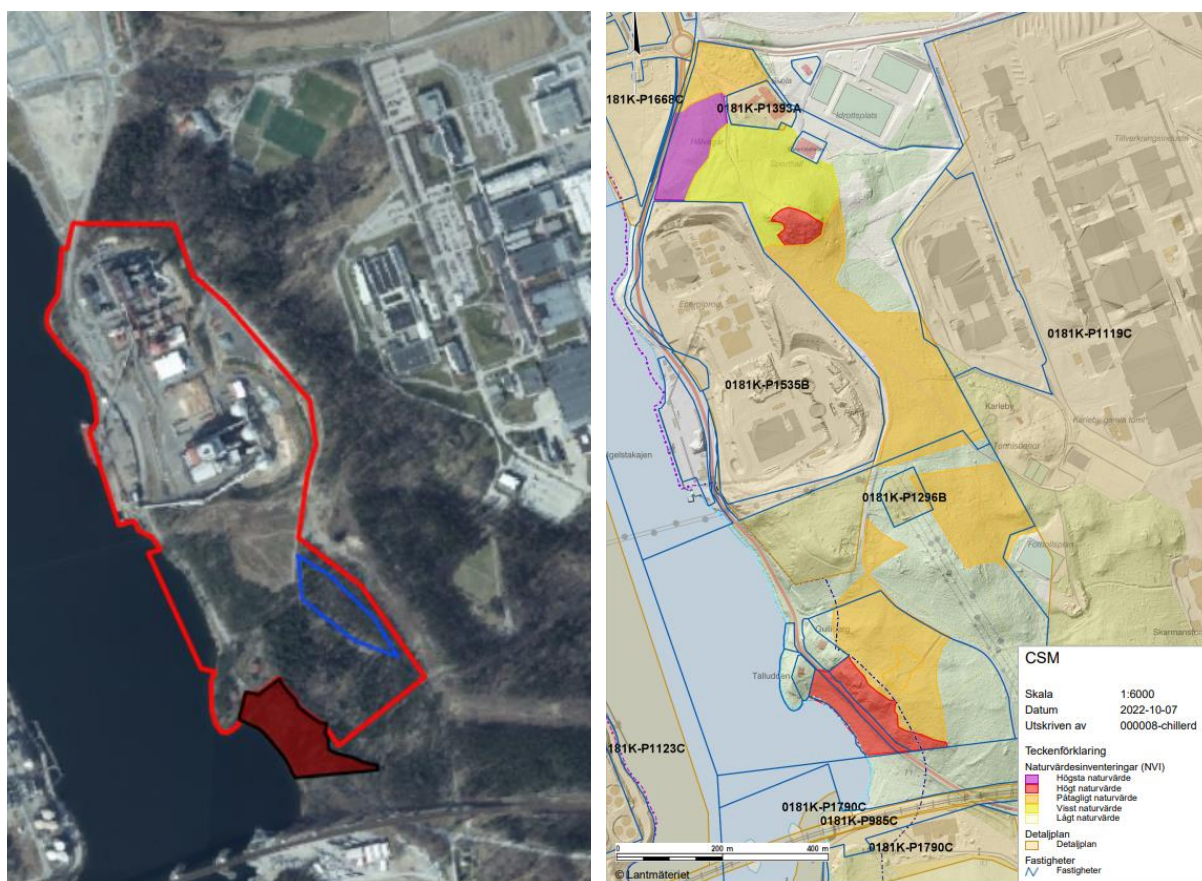
Från
Carolina Hillerdal Ljungqvist

Till
Erik Arnaryd

PM om naturmiljö, Karleby 2:9 mfl (Igelstaverket)

Bakgrund

Igelstaverket planerar att utvidga sin verksamhet. Detaljplanen påverkar skogen söder om Igelstaverket, mellan kraftledningen och vattnet. Detaljplanen kommer att ta ca 8 ha skog i anspråk (utanför befintligt planlagt område), varav ca 4 ha har klassats till "påtagligt naturvärde" (Klass 3) i en naturvärdesinventering, samt två fastigheter bebyggda med villor (ej bebodda) i sydväst.

Figur 1-2. t.v. Karta över detaljplaneområdet, markerat med röd linje. Rödbrint område planeras för natur (2022-10-07). Nuvarande detaljplan (2007) sträcker sig över det befintliga Igelstaverket samt den avverkade ytan söder om befintliga byggnader. T.h. Topografisk karta med befintliga detaljplaner markerade i ljusare gult, strandskyddet markerad med en streckad linje, samt Naturvärdesklassningen i lila (högsta naturvärde), rött (høgt naturvärde), orange (påtagligt naturvärde) och gult (visst naturvärde).

Naturvärdesinventering vid Igelsta

Igelstaskogen inventerades 2019 på uppdrag av miljökontoret i projektet Naturvärdesinventering av stadsnära åsbarrskogar och tallskogar i Södertälje, som utgjorde underlag för bland annat ekologiska spridningsanalyser för äldre tallskogsmiljöer till kommunens Grönstrategi. I projektet ingick flera andra tallskogar och åsbarrskogar. Dokumentation finns i rapporten Naturvärdesinventering av stadsnära åsbarrskogar i Södertälje, Ekologigruppen, 2020-02-18.

Figur 3. Naturvärdesklassning av Igelstaskogen (Ekologigruppen, 2020) med naturvårdsarter markerade.

Inventeringsområdet är markerat med grön linje. Detaljplanen kommer att ta objekt nr 5, större delen av objekt nr 6.1 samt objekt nr 6.2 i anspråk. Explateringen kommer även att angränsa direkt till objekt 6.3. Objektet ingår i landskapsobjektet Igelsta. Exploateringen kan även innebära intrång i naturvärdesobjekt 4.5 och 4.6 pga utbyggnad av GC-väg pga att planområdet tar en grusväg i anspråk som genomkorsar planområdet.

Objektbeskrivning, NVI

Landskapsobjektet Igelsta omfattar inventeringsområde 4, 5 och 6 och omgivande mer hårt brukade skogar (figur 8 och 16). Landskapsobjektet utgjordes av barrskogsmiljöer som mestadels ligger på

sandigt underlag. Inslag av lövdominerade partier förekom också. Skogsområdet bedömdes vara av värde för ytkrävande skogslevande arter som exempelvis marksvampar och tofsmes.

Objekt 5: Påtagligt naturvärde (visst biotopvärde, visst artvärde). Objektet är ca 0,4 ha och tas helt i anspråk av exploateringen. Enligt naturvärdesbeskrivningen består den av gallrad tallskog och har ett visst biotopvärde pga regionalt sällsynt naturtyp (sandbarrskog) med lång skoglig kontinuitet och förekomst av nästan gammal tall (100-120 år) samt torrträd och högstubbar. I objektet förekommer även unga ekar. Objektet är tydligt påverkat av gallring samt avverkning i omkringliggande mark och närhet till kraftledningsgatan. Tre naturvärdesarter förekommer, tofsmes, linnea och ärenpris.

Objekt 6.1: Påtagligt naturvärde (visst biotopvärde, visst artvärde). Objektet på ca 3,5 ha tas i stort sett helt i anspråk av detaljplanen och består av gallrad barrblandskog, som är synligt påverkat av skogsbruk, gallring, men där naturvårdsbärande strukturer som äldre träd förekommer, av bla asp, gran och glasbjörk och objektet har lång skoglig kontinuitet. Tre naturvärdesarter observerades, varav en, dropptaggsvamp, har mycket högt indikatorvärde.

Objekt 6.2: Påtagligt naturvärde (visst biotopvärde, visst artvärde). Objektet tas helt i anspråk av detaljplanen och utgörs av ett mindre brandfält om ca 0,3 ha där de flesta träden är avvercade. Enstaka, nästan gamla tallar och död ved förekommer. En naturvärdesart, lukticka (ekologigruppens egen naturvårdsart) förekom i området.

Objekt 6.3, högt naturvärde (påtagligt artvärde, påtagligt biotopvärde). Objektet består av en naturligt föryngrad barrblandskog i en brant sydvästslutning ned mot Nyköpingsvägen med tämligen stort inslag av gammal tall och inslag av nästan gammal ek på sandig mark och med exponerade berghällar. Vid platsbesök 2022-08-30 var det en stor aktivitet av olika arter av bin på hållarna.

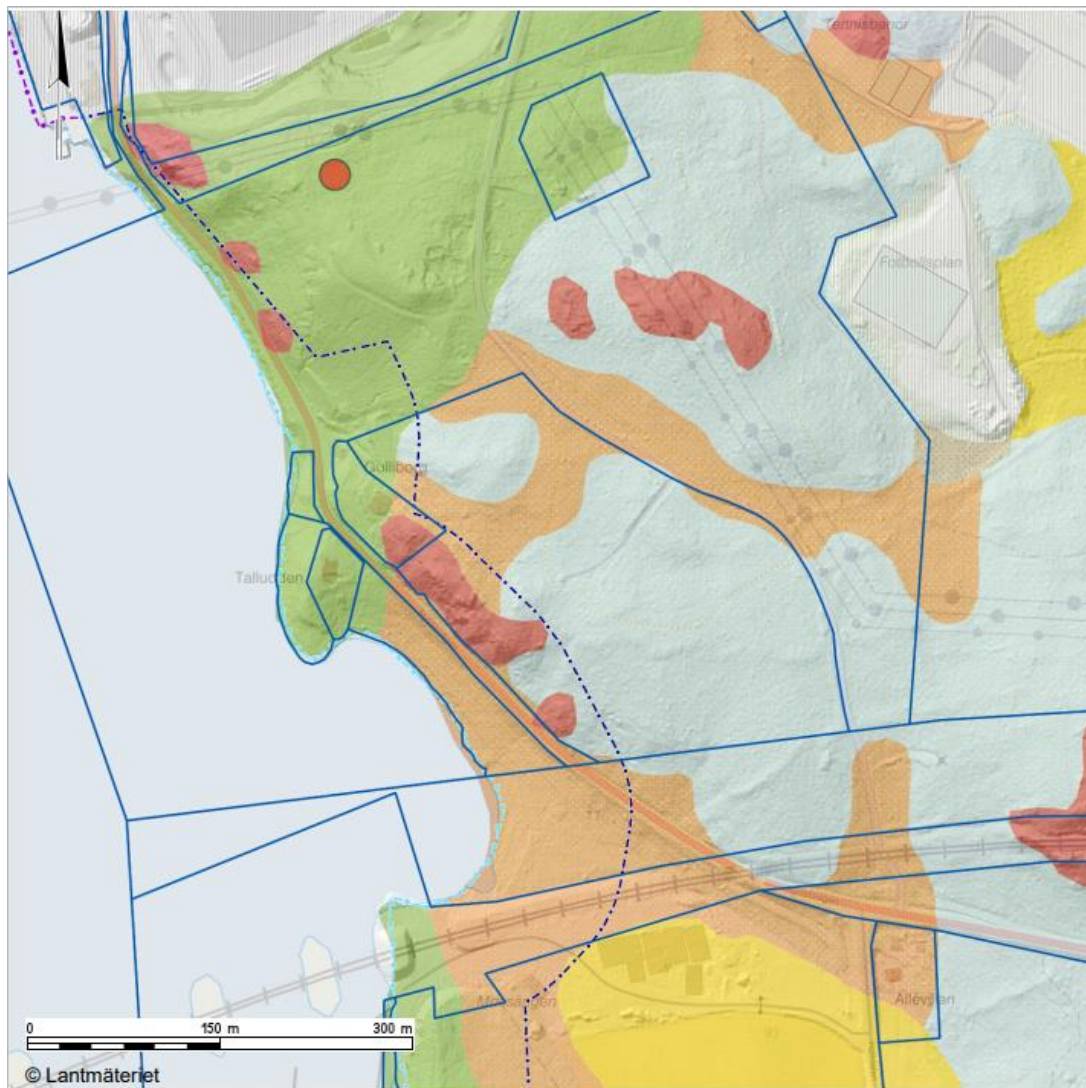
Objekt 4.5 och 4.6 (påtagligt naturvärde) kan komma att påverkas av en utbyggnad av GC-väg som inte kan förläggas vid befintlig grusväg genom planområdet. **Objekt 4.5** består av en gallrad barrblandskog på rullstensås med naturvärde kopplad till ovanlig naturtyp (åsbarrskog), lång skoglig kontinuitet, förekomst av nästan gammal tall och död ved, samt påtagligt artvärde med 3 naturvårdsarter, varav orange dropptaggsvamp och Skarp dropptaggsvamp har mycket högt indikatorvärde för skog. **Objekt 4.6** består av gallrad, talldominerad barrblandskog på sandig morän, med naturvärden knutna till förekomst av nästan gammal tall, lång skoglig kontinuitet samt förekomst av två naturvårdsarter, blåsuga med högt indikatorvärde och dropptaggsvamp med mycket högt indikatorvärde.

Rekreation. Elljusspår går igenom objekt 4.5, 4.6 och 6.1. Igelstaskogen utgör en av få rekreationsskogar i sydöstra delen av Södertälje och den enda med elljusspår. Skogen ligger i anslutning till Östertälje IP, Utegyms samt grundskola med årskurs F-9. Sörmlandsleden går igenom området i objekt 4.1-4.6 (utanför detaljplaneområdet). Närmaste annat större sammanhängande närnatur/rekreatjonsområde är skogen vid Fornhöjden.

Strand mot Igelstaviken samt viken söder om planområdet

Stranden mot Igelstaviken, väster om Nynäsvägen är inte naturvärdesinventerad. Platsbesök genomfördes 2022-08-30 av kommunekolog. Strandpartiet inom detaljplanen och söder om detaljplanen består av isälvsavlagringar (rullstensås), med mer eller mindre finkornigt material. Längst i söder inom detaljplaneområdet finns en udde med en obobodd villa. Stranden längs udden och söderut (Karleby 1:2 och Karleby 1:3) består av grovt isälvsgrus och söder om udden finns en grund vik med grovt rullstensgrus på botten. I viken finns etablerad växtlighet, men det är troligt att vattenvegetationen är påverkad av erosion från farleden. På land finns rikligt med gammal tall samt gräsmark, delvis före detta tomtmark med fler busk- och trädarter. Udden är utpekad som livsmiljö för pollinerare. Söderut längs

med viken söder om detaljplaneområdet är det större inslag av lövträd. Stranden och viken har troligtvis höga naturvärden och bör inventeras. Norr om udden är det en smalare strandremsa samt vägsälanten upp mot Nynäsvägen.

Figur 4: Topografiska kartan med SGU:s jordartskarta som visar isälvmaterial i grönt och orange, sandig morän i ljusblått/grönt, finkorniga jordarter i gult, samt berg i dagen i rött. Strandskyddslinjen visas som blå streckad linje.

Figur 5: Sandstrand vid Karleby 1:3 med vy norrut mot Igelstaverket. Trädskikt med gamla, grova tallar längs Karleby 1:2 och 1:3.

Figur 6: Grusstrand vid Karleby 1:3 med vy söderut mot järnvägsbron.

Figur 8: Grund vik söder om planområdet, vy mot söder. Viken kantas av en smal grusstrand samt Tall- och lövskogsvegetation.

Figur 9. Viken söder om planområdet, vy mot norr. Bottenmaterialet består av grovt grus/rullsten, isälvmaterial. Udden vid Karleby 1:3 suns i övre delen av bilden.

Ekologiska spridningssamband

Barrskogarna i Igelsta utgör en del av det regionala spridningssamband för äldre tallskog som går igenom Södertälje stad. Detaljplanen riskerar att medföra en relativt stor påverkan på spridningssambandet söderut längs kanalen mellan Fornhöjden och Hall, se figur 4, eftersom livsmiljöerna minskar och avståndet mellan barrskogsmiljöer ökar. Äldre tallskogar är en utpekad ansvarsbiotop i Stockholms läns arbete med grön infrastruktur. Inom planområdet är det inga större bestånd av gammal tall, men nästan gammal tall (100-150 år) förekommer utspritt i skogarna och inslag av äldre tallar förekommer också. Flera av de observerade naturvårdsarterna är knutna till äldre tallskog och sandtallskog, så som talticka och dropptaggsvamp. För pollinerare finns en livsmiljö utpekad vid udden i Söder, som består av sandig mark och sand/grusstrand mot Igelstaviken, med ett trädskikt av mycket gammal tall, samt gräsmark (fd tomtmark), se figur 5.

Figur 4: Ekologiska spridningssamband för äldre barrskog med tofsmes som modellart (bild från Grönstrategi 2022-2030, Södertälje kommun, 2022. Planområdet markerat med röd ring.

Figur 5: Ekologiska spridningssamband för pollinerare enligt pollineringsplanen. Mörkgröna ytor utgör livsmiljöer och gröna linjer utgör spridningsvägar. Pollineringsmiljöer finns framförallt längre österut från planområdet. Planområdets oexploaterade delar är markerade med en svart ring.

Grön infrastruktur vatten/strand

Stranden vid Igelsta är den sista utposten av naturlig strand innan ca 1,5 km sträckning av hårdgjord kaj, sprängsten eller spontad strand, upp till Ragnhildsborgsområdet/norr om Snäckviken. Söder om viken har marinan i Hall byggts ut där den naturliga stranden till stor del har sparats. Genom Södertälje stad är i stort sett hela stranden längs kanalen påverkad av kajer, muddring, spontning eller strandskoning i form av sprängsten, samt erosion från farledstrafiken. Botten består av grovt isälvsgrus och bottenvegetation är etablerad i viken. Intrånget i strandskyddat område blir stort, sett till yta, grad av påverkan samt i ett sammanhang där det (norrut) är mycket ont om naturliga stränder och att området bedöms hysa höga naturvärden

Figur: Biotopkartan, huvudklass visar urban gråstruktur (hårdgjorda ytor) som grått, samt urban grönstruktur (mark med bebyggelse och grönstruktur) som rosa, skogsmark som grönt och åkermark/öppen mark som ljusgult. Norrut längs Igelstaviken/Södertälje kanal saknas naturlig strand inom ca 1,5 km upp till norr om Snäckviken.

Sammanfattande bedömning

Detaljplanen kommer att ha en stor negativ påverkan på Igelstaskogen, både ekologiskt och för rekreation pga att en stor del av skogen i detta område försvinner, att störningarna ökar samt att en GC-väg behöver förläggas i kvarstående skog. Uppskattningsvis tas ungefär en fjärdedel av skogen på kommunal mark i anspråk och det kan bli svårt att ersätta den förlorade delen av elljusspåret inom kommunal mark, då elljusspåret redan går i resterande delar av den kommunala skogen. Delar av planområdet tar strandskyddat område i anspråk, söder om befintligt verksamhetsområde och på fastigheterna Karleby 1:2, 1:3 och 1:5. Här har det inte gjorts någon naturvärdesinventering bedömningen är att det är högt eller mycket högt naturvärde längs stranden samt högt naturvärde i vattenområdet, särskilt i den grunda viken söder om planområdet. Den södra viken påverkas inte direkt av detaljplanen med kan komma att påverkas indirekt av ökad fartygstrafik i närområdet.

Ungefär hälften av den skog, ca 4 ha, som planeras att tas i anspråk är klassad som påtagligt naturvärde. Skogen är i stora delar påverkad av skogsbruk, och det påtagliga naturvärdet är knutet dels till naturtypen, skog med lång kontinuitet (100-300 år) på sandig mark (ås och sandig morän), som har utvecklat ett ekosystem med tex marksvampar.

Rekommendationer för fortsatt arbete

Planen innebär ett stort intrång i strandskyddat område, biologiskt viktiga skogsområden och stränder samt rekreationsskog. Pga storleken av intrånget och den kraftiga påverkansgraden (ingen vegetation kvar i planområdet samt hårdgörning genom anläggande av kaj, ökad risk för utsläpp och erosion från trafik), **bör krav på kompensationsåtgärder ställas.**

Påverkan på rekreativsmöjligheterna i Igelstaskogen är stor, då en stor andel av skogen försvinner, elljusspår måste kortas eller läggas om samt att planområdets karaktär av ett område med störande verksamhet som är helt avstängt för allmänheten (mer störande än tex ett bostadsområde). Det är en betydande del av den kommunala marken i Igelstaskogen som tas i anspråk och det kan vara svårt att hitta ersättning för motsvarande sträckning av motionsspåret inom kommunal mark.

Åtgärder/utredningar

- **Inventering av strand och vattenområdet i planområdet samt söder om planområdet** ned till järnvägsbron. Vattenområdet som tas i anspråk behöver inventeras för att utreda ekologisk status och påverkansgrad. Även viken söder om planområdet, fram till järnvägsbron behöver ingå i utredningen. Om planen på utökad kaj/hamn genomförs innebär det en risk att morfologisk status i Igelstaviken/Södertälje kanal påverkas ytterligare i en redan mycket kraftigt påverkad vattenförekomst. Detta bör utredas i MKB.
- **Lokaliseringsprövning/prövning mot strandskyddsbestämmelserna behöver göras i MKB.** Bedömningen är att detaljplanen troligtvis kan beviljas strandskyddsdispens då särskilda skäl enligt miljöbalken 7 kap 18 c § punkt 4: *"behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området"*. Intrånget i strandskyddet motiveras enbart för de delar som "inte kan genomföras utanför området". Utredning av i vilken grad strandskyddsområde behöver tas i anspråk behöver utredas i MKB. Finns det delar av verksamheten som kan lokaliseras på annan plats för att minska intrånget i strandskyddat område? Udden vid Karleby 1:3, Karleby 1:2 och Karleby 1:5.1 har höga naturvärden knutna till isälvsområdet och ett trädkikt med rikligt med gammal tall samt är utpekad livsmiljö för pollinerare. Det är troligt att en inventering även kan visa på höga naturvärden i vattenområdet innanför planen samt söder om planen. Även om särskilda skäl finns blir det en mycket kraftig påverkan, sett lokalt och som en del i grön infrastruktur, för både vattenmiljöer, skogsmiljöer och påverkan på grön kil och strandskydd. Minimera intrånget enligt skadelindringshierarkin: är det möjligt att spara delar av mark klassad med naturvärde inom planområdet?
- **Utred påverkan på Miljökvalitetsnormerna avseende morfologisk status** för Igelstaviken med anledning av att anlägga en kaj inom planområdet.

Förslag till kompensationsåtgärder för intrång i strandskyddsområde/vattenområde

Detta är enbart tidiga förslag. Förslagen behöver utredas vidare.

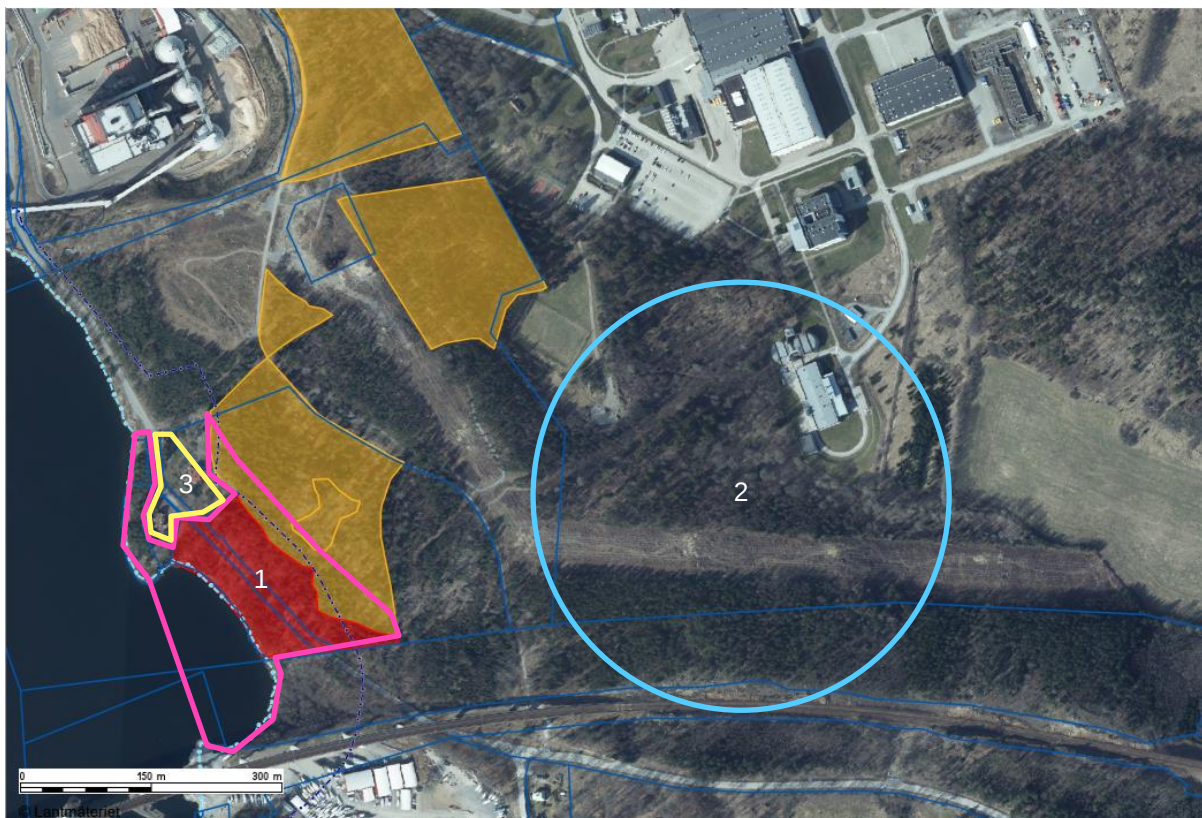
1. Utred ekologisk status för viken söder om planområdet. Utred om ekologisk status kan förbättras genom till exempel anläggande av erosionsskydd för att skydda viken mot erosion från farleden.

2. Utred biotopskydd/bilda biotopskydd för viken söder om planområdet (se punkt 1 i karta nedan). Skydda viken med biotopskydd för att markera att ytterligare expansion i vattenområdet inte bör genomföras.

3. Utred biotopskydd/bilda biotopskydd för branten klassad med högt naturvärde i NVI (se punkt 1 i karta nedan). Biotopskyddet bör omfatta en buffertzon mellan mark klassad med högt naturvärde och verksamhetsmark.

Kompensation för intrång i rekreationsskog (delvis strandskydd)

1. utred om rekreationsskog/elljusspår kan utvidgas utanför den kommunala marken österut och/eller söderut.
2. Tillgängliggör strandområde vid Karleby 1:3, 1:5.1.

Figur: Hänsyn/förslag till åtgärder avseende strandskydd, naturvärden och rekreation. Område 1 markerat med rosa: Utred/bilda biotopskydd som kompensationsåtgärd mot intrång i strandskydd och skogsmark. Tillgängliggör strandområde för allmänheten. Område 2: (blå markering) Utred möjlighet att ersätta motionsspår och öka rekreativsmöjligheter på mark utanför kommunal mark. OBS schematisk avgränsning. 3 (gulmarkerat) spara villor och villatomter pga kulturhistoriskt värde samt tillgängliggör som park/kontor/ personalmatsal eller dylikt.

Övriga synpunkter:

Spara de två villorna i södra delen av planområdet och använd tex som kontor eller annan lämplig användning. Strandområdet vid Karleby 1:3 bör vara tillgängligt för allmänheten. Läget för villan på Karleby 1:3 är mycket vackert och villan har en terrass som vätter med utsikt mot Igelstaviken. Båda villorna har arkitektoniska kvaliteter och kan efter kulturmiljöutredning visa sig även ha kulturmiljövärden. Villan på Karleby 1:5 har en stor trädgård/prakanläggning som kan fungera som närpark för dem som jobbar i området. Om dessa byggnader och tomter sparas kan de tillföra området stora sociala mervärden, tex kan de användas som kontor eller för personalmatsal och som rekreativsområde för dem som jobbar inne i verksamhetsområdet eller andra som rör sig i närheten. Villatomterna utgör en buffert och en mjukare övergång mellan sparad naturmark med höga naturvärden och verksamhetsmark.